

ВИЩА ШКОЛА

УДК 377: 37.011.3-051

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2022.83.20>

Г. В. Борин

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної та спеціальної освіти
Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

В. М. Чайка

доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ МАЙСТЕР-КЛАСІВ ХУДОЖНЬО-КОНСТРУКТИВНОГО ЗМІСТУ З ДІТЬМИ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У дослідженні схарактеризовано особливості підготовки майбутніх вихователів до організації майстер-класів художньо-конструктивного змісту з дітьми дошкільного віку. Актуальність означеного дослідження зумовлено необхідністю модернізації процесу підготовки здобувачів освіти у руслі сучасних реалій. На основі здійснення наукових розвідок схарактеризовано можливості воркшопу та майстер-класу в підготовці майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти в педагогічному закладі вищої освіти. Відзначено, що важливим для майбутнього вихователя є уміння відчутти та спрямувати емоційно-психологічний стан дитини у відповідному напрямі, створити невимушену творчу атмосферу, встановити відповідний емоційний контакт із вихованцями під час художньо-конструктивної діяльності. Уточнено, що застосування активних нетрадиційних навчальних занять (майстер-клас, воркшоп) сприяють удосконаленню здобувачами освіти професійних знань та умінь, допомагають виявити творчі здібності, здійснити обмін досвідом у відповідному напрямі художньо-конструктивної діяльності, отримати практико-орієнтований особистий професійний досвід. Участь викладача закладу вищої освіти у якості фасилітатора та активна творча взаємодія здобувачів освіти сприяє тому, що художньо-конструктивна діяльність стає практично зорієнтованою, цікавішою, творчою.

Виокремлено істотні переваги проведення воркшопів та майстер-класів з художньо-конструктивної діяльності у ході підготовки майбутніх вихователів: опора на зону найближчого розвитку здобувачів освіти; наближення умов навчання у закладі вищої освіти до умов майбутньої професійної діяльності на інноваційних засадах; усвідомлення студентами сучасних тенденцій реформування дошкільної освіти. Наголошено, що залучення студентів до означених форм роботи надає можливість зміцнити теоретичні знання, удосконалити практичні вміння із виготовлення виробів, реалізувати свої творчі ідеї.

Ключові слова: *художньо-конструктивна діяльність, здобувачі освіти, воркшоп, майстер-клас, заклад вищої освіти, художня праця, діти дошкільного віку.*

Постановка проблеми. Модернізація вищої педагогічної освіти в умовах сучасних реалій потребує переосмислення форм підготовки майбутніх вихователів в напрямі застосування тих освітніх технологій відповідно до потреб сьогодення. Відтак педагогічну освіту слід зорієнтувати на формування людини інноваційного типу мислення, яка спроможна бути мобільною та гнучкою щодо перспектив опанування життєвих навичок та професій майбутнього. Це спонукає до наукових пошуків у напрямі удосконалення професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти й впровадження ефективних системних змін в означеному аспекті.

В умовах соціальної та психологічної напруги непросто бути активним та креативним водночас, а реакція особистості на стрес стає певною соціальною та психологічною проблемою. Актуальним з цього приводу є твердження М. Падалки: «реальне життя...ми сприймаємо через інтелектуальну і емоційну сфери в їх тісній єдності» [1, с. 11]. Необхідність позитивного емоційного педагогічного впливу на дитину зумовлює особливості удосконалення напрямів організації художньо-конструктивної діяльності з дітьми дошкільного віку. Важливим для майбутнього вихователя є уміння відчутти та спрямувати емоційно-психологічний стан дитини у відповідному напрямі, ство-

рити невимушену творчу атмосферу, встановити відповідний емоційний контакт із вихованцями під час художньо-конструктивної діяльності [2]. Також неабияку увагу слід звертати на формування уміння підвести дитину до усвідомлення краси мистецтва під час творчого самовираження, що потребує володіння високим рівнем педагогічної майстерності.

Аналіз останніх публікацій. Теоретичним підґрунтям професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти (бакалаврів та магістрів) у напрямі художньо-естетичного виховання майбутньої особистості присвячено праці Л. Артемової, Г. Беленької, О. Богініч, А. Богуш, Н. Гавриш, Л. Калуської, К. Крутій, М. Машовець, О. Половіної, О. Сухорукової, К. Щербакової та ін. Розвитку творчості майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки присвячено увагу Ш. Амонашвіллі, Ю. Бабанського, М. Гальченко, С. Гаврилюк, С. Жейнова, І. Зязюна, О. Ємчик, І. Кадієвської, О. Клепікова, В. Клименко, Л. Корольова, Н. Кузьміної, І. Кучерявого, О. Літченко, О. Лехновської, І. Листопад, В. Ляпунова, А. Макаренка, О. Масалова, Л. Міщихи, В. Москальця, В. Моляко, Н. Ничкало, В. Рогозіна, Г. Падалки, В. Сухомлинського, В. Шаталова, Р. Скульського тощо. Особливості проведення майстер-класів у процесі підготовки майбутніх педагогів досліджували В. Андрієвська В., Н. Булатнікова, М. Конова, О. Омельчук, Є. Проворова, Н. Розіна, І. Толмачова, О. Чернега та ін. Однак дієві механізми вдосконалення компонентів професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти щодо організації творчої художньо-конструктивної діяльності з дітьми дошкільного віку розроблено недостатньо.

Мета статті. Метою даного дослідження є аналіз особливостей підготовки майбутніх вихователів ЗДО до проведення майстер-класів художньо-конструктивного змісту з дітьми дошкільного віку в ході загальнопедагогічної підготовки (на прикладі опанування здобувачами освіти освітнього компонента «Художня праця та основи дизайну»).

Виклад основного матеріалу. Задля реалізації поставленої нами мети було використано наступні науково-теоретичні методи дослідження: узагальнення та аналіз педагогічних ідей щодо окреслення сучасних підходів до характеристики нетрадиційних форм роботи з майбутніми вихователями (воркшоп, майстер-клас); формалізація та узагальнення досвіду проведення воркшопів та майстер-класів у процесі загальнопедагогічної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у педагогічному ЗВО.

У ході викладання дисципліни «Художня праця та основи дизайну» для майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти необхідно спиратися на основи дисциплін «Основи образотворчого

мистецтва з методикою викладання зображувальної діяльності», «Декоративне мистецтво» та орієнтуватися на новітні підходи щодо організації освітнього процесу в ЗДО. Важливо організувати роботу з майбутніми вихователями в режимі квазідослідження з подальшим пошуком шляхів удосконалення форм роботи в освітньому процесі закладу вищої освіти. В означеному аспекті представимо педагогічну характеристику воркшопу та майстер-класу як форм роботи з майбутніми фахівцями. Науково-педагогічні розвідки в означеній проблематиці свідчать про наявність різноманітних підходів щодо тлумачення даних понять.

Під поняттям «воркшоп» у сучасній педагогічній науці прийнято вважати інтенсивний навчальний захід, під час якого теоретичним відомостям відведено незначну роль. Учасники освітнього процесу навчаються завдяки власній активності, оскільки в центрі уваги – активна взаємодія та самостійне навчання, що надає динамічності навчальному процесу. Така робота базується на активізації критичного мислення, високій мотивації учасників, дискусійності та толерантності. Роль викладача зводиться до добору завдань та запитань, структурування матеріалу, забезпечення умов задля активної самостійної чи групової діяльності студентів.

За міркувань Н. Грицишиної, поняття «воркшоп» передбачає дослідження, у центрі якого покладено вирішення неоднозначної проблеми [3, с. 50]. Забезпечення групи студентів цікавим та нетрадиційним підходом задля вирішення проблеми дає змогу поглянути на неї об'ємно та різносторонньо. Проведення практичних занять у формі воркшопу дає можливість здобувачам освіти актуалізувати досвід, який уже є наявний у групі студентів, інтегрувати його у власний досвід на основі існуючих ресурсів з позиції нового погляду розуміння проблеми, підвищити власну фахову компетентність загалом. Відтак воркшоп має процесуальний характер, оскільки в його основі закладено різнопланову психологічну та дидактичну діяльність.

Викладач ЗВО, як керівник воркшопу, допомагає здобувачам освіти визначити мету і завдання художньо-конструктивної діяльності, дібрати відповідні методи та прийоми для взаємного досягнення поставленої мети. Майбутні вихователі використовують особистий досвід, наявні професійні знання та навички роботи з різними матеріалами у середовищі групової взаємодії. Участь викладача ЗВО у якості фасилітатора, активна взаємодія здобувачів освіти сприяє тому, що художньо-конструктивна діяльність стає практично зорієнтованою, цікавішою, творчою. Основними методами і прийомами, які використовують під час проведення воркшопів є створення проектів і презентацій, аналіз педагогічних

ситуацій, індивідуальні та групові вправи, виготовлення здобувачами освіти виробів з різних матеріалів. Тривалість означеної форми роботи може становити від 2–3 годин до декількох днів. Тематика воркшопів може бути найпізнавальнішою: «Книжка-загадка», «Несподіванка у коробці», «Старим речам – нове життя» тощо.

Проаналізуємо майстер-клас як активну форму професійної підготовки майбутнього вихователя ЗДО. Означену форму роботи також відносять до інноваційних продуктивних освітніх технологій трансляції та обміну передового педагогічного досвіду, організації методичної роботи в закладі освіти. Ми послуговуємось тлумаченням змісту поняття «майстер-клас», яке запропонував Є. Проворова: особлива форма навчального заняття, яка ґрунтується на «практичних» діях щодо вирішення певної проблемної професійної ситуації спільно зі студентами, спрямована на формування належних умінь та навичок [4, с. 127].

Застосування активних нетрадиційних навчальних занять (майстер-клас, воркшоп) сприяють удосконаленню здобувачами освіти професійних знань та умінь, допомагають виявити творчі здібності, здійснити обмін досвідом у відповідному напрямі художньо-конструктивної діяльності, отримати практико-орієнтований особистий професійний досвід.

Проаналізуємо «майстер-клас» як форму навчання і виховання, передачі знань і вмінь щодо художньо-конструктивної діяльності з дошкільниками. В основі майстер-класу покладено демонстрацію оригінальних інноваційних методів опанування видом конкретної творчої діяльності шляхом активної участі всіх учасників освітнього процесу. Зміст такої роботи поєднує показ практичних дій із поясненням педагога. Також така робота активізує учасників майстер-класу у напрямі поставленого завдання щодо виготовлення виробу, вияву креативності.

Задля належної організації роботи з дітьми дошкільного віку в умовах сучасних реалій слід враховувати, що їм складно сконцентруватися на виконанні великого об'єму роботи. Тому слід запропонувати виготовити щось невеличке що дозволить відчути приємні емоції - успіх, радість та задоволення. Технологія виготовлення виробу має бути захопливою, цікавою (бажано з арт-терапевтичним змістом), відповідати зоні найближчого розвитку дитини. Слід використовувати доступні й мінімально затратні матеріали для виготовлення поробок (фарби, крейду, папір, серветки, кольорові олівці, вирізки з журналів, пластилін, нитки, викидні матеріали). При цьому важливими є формування умінь щодо налагодження взаємного контакту з вихованцями, їхня емоційна підтримка, оскільки діти дошкільного віку ще не володіють достатніми вольовим зусиллям щодо контролю свого

внутрішнього емоційного стану. Дорослі – батьки, педагоги – є потужною та важливою опорою для вихованців у різних кризових періодах. Художньо-конструктивна діяльність дає змогу створювати ситуації, за яких діти змогли б встановлювати контроль над деякими моментами свого життя, відчути себе в безпеці. Виготовлення цікавих нескладних виробів, пластилінографія, торцювання, нетрадиційне малювання та інші види посиленої творчості діяльності дошкільників допоможуть їм опинитись у моменті: «я створюю свій світ», «я зараз у безпеці» тощо. Окрім того, занурення у процес творчості захоплює увагу, розвантажує психіку дітей, розвиває уяву та фантазію.

Проаналізуємо особливості підготовки студентів до організації майстер-класу з дітьми дошкільного віку. Виокремимо найхарактерніші його ознаки майстер-класу: максимальний опір на обмін думками, новітній підхід до філософії освіти; самостійна робота чи робота у малих групах; належні умови задля активної участі усіх учасників освітнього процесу; програвання різноманітних ситуацій задля вирішення можливих проблемних завдань; застосування прийомів, які розкривають творчий потенціал учасників майстер-класу; співпраця, співтворчість, взаємодопомога; забезпечення можливості вибору.

За внутрішньою сутністю майстер-клас є простором творчої взаємодії, засобом емоційного та інтелектуального збагачення учасників освітнього процесу. Застосування означеної форми роботи сприяє забезпеченню атмосфери довіри, взаємної підтримки, зацікавленості, формуванню м'яких навичок (soft skills) в майбутніх вихователів у подальшому.

Наведемо приклад ґрунування, складеного майбутніми вихователями в процесі майстер-класу. Художня праця: спонтанна, цікава, захоплююча, творча, розвиваюча, динамічна діяльність. Навчає, розвиває, дисциплінує, виховує, інтегрує. Формує емоційний інтелект та критичне мислення.

В умовах навчальної аудиторії ЗВО тематика майстер-класів може бути різною. Означене потребує урахування творчих інтересів, наявних художньо-конструктивних умінь здобувача освіти, естетичних уподобань («Картинки з тіста», «Українська витинанка», «Торцювання», «Чарівна рукавичка», «Декупаж» та ін.). Удосконаленню якості підготовки здобувачів освіти до художньо-конструктивної діяльності з дошкільниками сприяє активне залучення до презентативних заходів «Фестиваль науки», «Наука заради миру», «Науковий пікнік» тощо, де студенти, безпосередньо, за ретельної попередньої підготовки, проводять майстер-класи для дітей із різних видів художньо-конструктивної діяльності (виготовлення іграшок з тканини та ниток, природних матеріалів, паперу та напівкартону). Варто звернути увагу

на використання тих видів художньо-конструктивної діяльності, які мають позитивний вплив на розвиток особистості вихованця. Водночас такі заходи є способом демонстрації майбутніми вихователями умінь та навичок у інших, змінних умовах; засобом навчання, оскільки найефективніше особистість засвоює інформацію у процесі практичної творчої діяльності [5].

Враховуючи, що майстер-клас вважають локальною технологією трансляції педагогічного досвіду, слід ретельно продумувати способи демонстрації методичних методів та прийомів щодо технології виготовлення виробів. Методика підготовки студентів до проведення майстер-класу потребує використання алгоритмів пошуку вирішення педагогічної проблеми шляхом послідовності відповідних кроків згідно змісту педагогічної проблеми, способів діяльності: виділення проблеми; актуалізація знань та вмінь з наданою учасникам можливістю висловити свою точку зору; об'єднання здобувачів освіти у групи задля вирішення проблеми; робота з практичним матеріалом; представлення результатів роботи студентів у групах; обговорення результатів з подальшим коригуванням роботи.

Майбутніх педагогів варто ознайомлювати з критеріями якості проведення майстер-класу: оптимальність, технологічність, презентативність, артистичність, загальна культура [6]. Презентативність майстер-класу охоплює рівень представленості інноваційної ідеї, культуру презентації, педагогічну доцільність. Оптимальність передбачає доцільність використовуваних засобів на занятті, їх узгодженість з метою та кінцевим результатом. Технологічність полягає у дотриманні чіткого алгоритму заняття, володіння доцільними методами та прийомами щодо конкретної проблематики, ступінь готовності до поширення та популяризації творчого досвіду. Важливим є актуальність методів й прийомів навчання, наявність нових ідей, здатність до науково-методичного узагальнення досвіду, наявність прийомів мотивації, зацікавлення задля включення кожного учасника у творчу активну діяльність щодо якісного виготовлення виробу. Неабияке значення має загальна культура, стиль спілкування, ерудиція, нестандартність мислення. Артистичність передбачає наявність педагогічної харизми, ступінь впливу на аудиторію, здатність до імпровізації, володіння прийомами пошуку і відкриття, осяяння, рефлексії.

До істотних переваг проведення воркшопів та майстер-класів з художньо-конструктивної діяльності у ході підготовки майбутніх вихователів ЗДО відносимо: опору на зону найближчого розвитку здобувачів освіти; наближення умов навчання у закладі вищої освіти до умов майбутньої професійної діяльності на інноваційних засадах; усвідомлення студентами сучасних тенденцій рефор-

мування дошкільної освіти; передачу інструментів упровадження Базового компонента дошкільної освіти тощо. Залучення студентів до майстер-класів надає можливість зміцнити теоретичні знання, удосконалити практичні вміння із виготовлення виробів, реалізувати свої творчі ідеї.

Висновки і пропозиції. Представлені в дослідженні підходи до організації та проведення воркшопів та майстер-класів в педагогічному ЗВО збагачують практику загально педагогічної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти шляхом створення належних умов у процесі забезпечення її модернізації. Застосування викладачем ЗВО сучасних освітніх технологій у процесі викладання навчальних дисциплін спрямоване на творчий та інтелектуальний розвиток здобувачів освіти.

Майстер-клас та воркшоп виступає перспективною та дієвою формою підготовки майбутніх вихователів до організації художньо-конструктивної діяльності з дітьми дошкільного віку, закладає основи щодо подальшого професійного самовдосконалення здобувачів освіти. Використання даних методичних рекомендацій забезпечуватиме якісну підготовку майбутніх вихователів до проведення майстер-класів художньо-конструктивного змісту з дітьми дошкільного віку.

Список використаної літератури:

1. Падалка Г.М. Учитель, музика, діти. Київ: Музична Україна. 1982. 144 с.
2. Борин Г. Педагогічні умови організації художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку в умовах ЗДО. Молодь і ринок. 2021, № 9 (125). С. 37-42.
3. Грицишина Н. Технология «Воркшоп» (Workshop) как одна из новых форм и методов обучения студентов иностранному языку. Альманах современной науки и образования. Тамбов: Грамота, 2012. № 3. С. 49–51.
4. Проворова Є.М. Технологія майстер-класу у методичній підготовці майбутніх учителів музики. Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія «Педагогічні науки». 2017. Випуск 157. С. 124–129.
5. Борин Г. Діяльнісний підхід у професійній підготовці майбутніх педагогів до творчої художньо-конструктивної діяльності з дітьми дошкільного віку. Науковий журнал: Освітній простір України. 2019. №14. С. 57-63.
6. Михнюк М.І. Майстер-клас як форма обміну передовим педагогічним досвідом. Професійно технічна освіта. 2014, № 2. С. 49–51.
7. Толкачев А. Н. Применение формата «Workshop» как нового вида учебных занятий со студентами Института бизнеса и дизайна. Бизнес и дизайн ревю. 2016. Т. 1. № 1. С. 16–17.

Boryn G., Chaika V. Preparation of future educators for the organization of master classes of artistic and constructive content with preschool children

The study describes the peculiarities of preparation of future educators for the organization of master classes of artistic and constructive content with preschool children. The relevance of the designated study is due to the need to modernize the process of preparation of education applicants in line with modern realities. On the basis of scientific intelligence, the possibilities of workshop and workshop in the preparation of future educators of preschool education institutions in the pedagogical institution of higher education are characterized. It is noted that it is important for the future educator the ability to feel and direct the emotional and psychological state of the child in the appropriate direction, to create a casual creative atmosphere, to establish appropriate emotional contact with the pupils during artistic and constructive activity. It is clarified that the use of active non-traditional training (master class, workshop) contributes to the improvement of professional knowledge and skills education applicants, help to identify creative abilities, to exchange experience in the relevant direction of artistic and constructive activity, to obtain practical-oriented personal experience. The participation of a teacher of higher education as a facilitator and active creative interaction of education applicants contributes to the fact that artistic and constructive activity becomes practically oriented, interesting, creative.

The essential advantages of holding workshops and workshops on artistic and constructive activity in the course of preparation of future educators are distinguished: support for the zone of immediate development of education applicants; approximation of the conditions of study in the institution of higher education to the conditions of future professional activity on an innovative basis; Students' awareness of modern tendencies of preschool reform. It is emphasized that involvement of students in these forms of work gives the opportunity to strengthen theoretical knowledge, improve practical skills in the production of products, to realize their creative ideas.

Key words: *artistic and constructive activity, education applicants, workshops, master class, higher education institution, artistic work, preschool children.*